

Esitys Joensuun Waltti-lippu- ja maksujärjestelmän laajentamisesta ELYn toimivalta-alueelle

Taustaa

Tieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen on edistettävä joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuutta liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) mukaisesti. ELY-keskusten lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuustilanne uhkaa kuitenkin lain tavoitteiden vastaisesti heikentyä. Valtion irtauduttua LMJ Oy:n osakkuudesta Waltti-järjestelmässä mukana olleet ELY-keskukset joutuvat etsimään Waltti-kortille korvaavia ratkaisuja.

Jatkossa lippujen yhteentoimivuuden toteutus tulee yhä haasteellisemmaksi erillisten järjestelmien lukumäärän kasvaessa. Markkinaehtoisessa liikenteessä on otettu käyttöön yhä enemmän liikenteenharjoittajien omia lippujärjestelmiä.

Edullisilla ja yhteentoimivilla kausilipuilla pystytään oleellisesti lisäämään säännöllisesti matkustavien joukkoliikenteen käyttöä. Tällä pystytään osaltaan vähentämään liikenteen CO₂-päästöjä sekä liikenteen ruuhkautumista Joensuussa. ELY-liikenteessä säännöllisesti matkustavat tekevät matkoja myös Joensuun paikallisliikenteessä.

Jos siirrytään kahden osittain päällekkäisen Waltti-järjestelmän mallista vain Joensuun kaupungin Waltti-järjestelmään, helpotetaan ja yksinkertaistetaan joukkoliikenteen käyttöä, mikä on myös omiaan lisäämään kiinnostusta joukkoliikennematkustusta kohtaan.

Pohjois-Savon ELY-keskuksen toimivalta-alueella Kuopion ja Mikkelin kaupunki-Walttia on päätetty laajentaa ELY-liikenteeseen kaupunkien päätösten mukaisesti.

Oikeudellinen arvio kaupunki-Waltin käytöstä ELY-liikenteessä

Mahdollisuus ottaa kaupungin Waltti käyttöön ELY-liikenteessä perustuu siihen, että Joensuun kaupunki saa Waltti-lipun käyttöönsä kilpailumatta inhouse-hankintana sidosyksiköltään TVV Lippu- ja maksujärjestelmä Oy:ltä. Joensuun kaupunki ja ELY-keskus tekevät joukkoliikennesyhteistyötä koskevan sopimuksen, jonka perusteella ja osana ELY saa ko. palvelut kaupungin kautta sen inhouse- eli sidosyksiköltä. Kyse ei ole siis ELY:n tekemästä hankinnasta, vaan siitä, että palvelut ovat osa viranomaisyhteistyötä koskevaa ei-kaupallista sopimusta ja kaupunki laskuttaa niistä sovitusti ELY:ä, joka ei ole sopimussuhteessa TVV Lippu- ja maksujärjestelmä TVV Oy:n kanssa. Sopimukseen määritetään mitä liikennettä lippujärjestelmä koskee.¹

Tosiasiallisesti kyse on myös hankinnasta, jossa myös hankintaraja alittuisi, jos ELY-keskus haluaisi suorahankkia jonkun lippujärjestelmän. Hankintaraja ELY-keskuksella on tässä tapauksessa 80.000 €, jos lippujärjestelmä olisi osa joukkoliikennepalvelun hankintaa, muutoin 414.000 €.¹

¹ Oikeudellinen arvio POSELY:n vaihtoehtoista järjestettävässä joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmäpalvelut Ylä-Savon alueella. VT Pekka Aalto 27.9.2020

Joensuun kaupunki tekee päätöksen, haluaako se laajentaa lippujärjestelmäänsä. Jos päätös on kielteinen, ELY-keskus voi hankkia jonkun muun lippujärjestelmän tai käyttää liikenteenharjoittajan lippujärjestelmää. Jos ELY-keskus kilpailuttaa lippujärjestelmän omaan liikenteeseensä, haasteena olisi lippujärjestelmätoimittajien vähäinen määrä, ja se, että yhteensopivuus Joensuun paikallisliikenteeseen katkeaisi. Liikenteenharjoittajan lippujärjestelmän käyttäminen suosii myös suuria liikennöitsijöitä, joilla on ollut mahdollisuus luoda oma lippujärjestelmä.

Tarve kausilipulle ELY-liikenteessä Joensuun seudulla

Joensuun seudulla nykyisen kaupunki Waltti-alueen ulkopuolelta tehdään merkittävästi Joensuuhun suuntautuvia kausilippumatkoja ELY-liikenteessä erityisesti Polvijärveltä, Enosta ja Lieksasta sekä Tohmajärveltä ja Kiteeltä. Myös Outokummusta tehdään runsaasti matkoja, mutta liikennetarjonta on pääosin markkinaehtoista.

Taulukko 1. Matkamäärät kausilipulla keskimäärin kuukaudessa (ajalta 1.1.-31.12.2019)

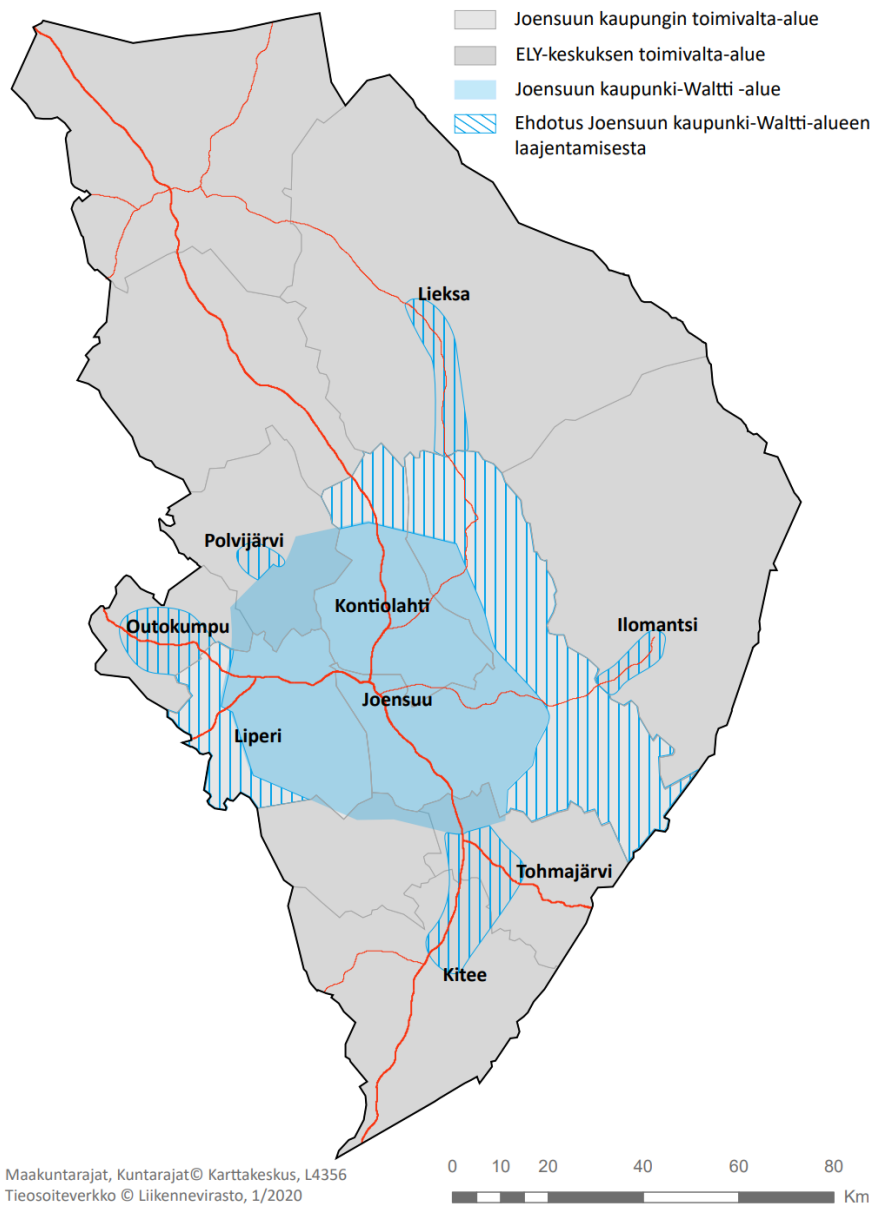
	Linjan kaikki nousut/kk	Kausilipulla		Arvio kausilipun käyttäjä-määrästä ELY-alueella
		JOJO	ELY	
Joensuu-Outokumpu, ME-liikenne	2484	450	517	20-25
Savo-Karjalan Linja Oy 600324: Joensuu-Outokumpu	95	11	13	1
Savo-Karjalan Linja Oy 600588: Joensuu-Sotkuma-Polvijärvi	3054	178	271	10-15
Savo-Karjalan Linja Oy 601632: Joensuu-Eno-Lieksa	6953	1066	608	23-27
Savo-Karjalan Linja Oy 601641: Joensuu-Juuka-Nurmes	1387	372	90	3-4
Savo-Karjalan Linja Oy 624634: Joensuu-Viinijärvi-Outokumpu	560	56	68	2-3
Savonlinja Oy 601311: Joensuu-Ilomantsi	4359	316	151	5-7
Savonlinja Oy 602301: Rääkkylä-Liperi, Rääkkylä-Hammaslahti-Joensuu	1411	2	25	1
Savonlinja Oy 621083: Joensuu-Tohmajärvi-Kitee-Kesälahti	630	25	75	2-3
Savonlinja Oy 634441: Joensuu-Kitee-Savonlinna	2975	35	344	10-15
Yht.	21424	2061	1645	

Esitys Joensuun Waltti-lippujärjestelmän laajentamisesta

Ehdotuksena on Joensuun Waltti -lippu- ja maksujärjestelmän laajentaminen koko Joensuun kaupungin toimivalta-alueelle sekä Outokumpuun, Polvijärvelle, Lieksaan, Ilomantsiin, Tohmajärvelle ja Kiteelle. JOJO-Waltti kävisi jatkossa ELY-keskuksen hankkimassa liikenteessä toimivalta-alueen kuntarajoille saakka sekä lisäksi

- Tohmajärven kautta Kiteen taajamaan
- Outokumpuun Kuusjärvelle saakka
- Polvijärvelle kuntataajamaan
- Lieksan keskustaan ja
- Ilomantsiin.

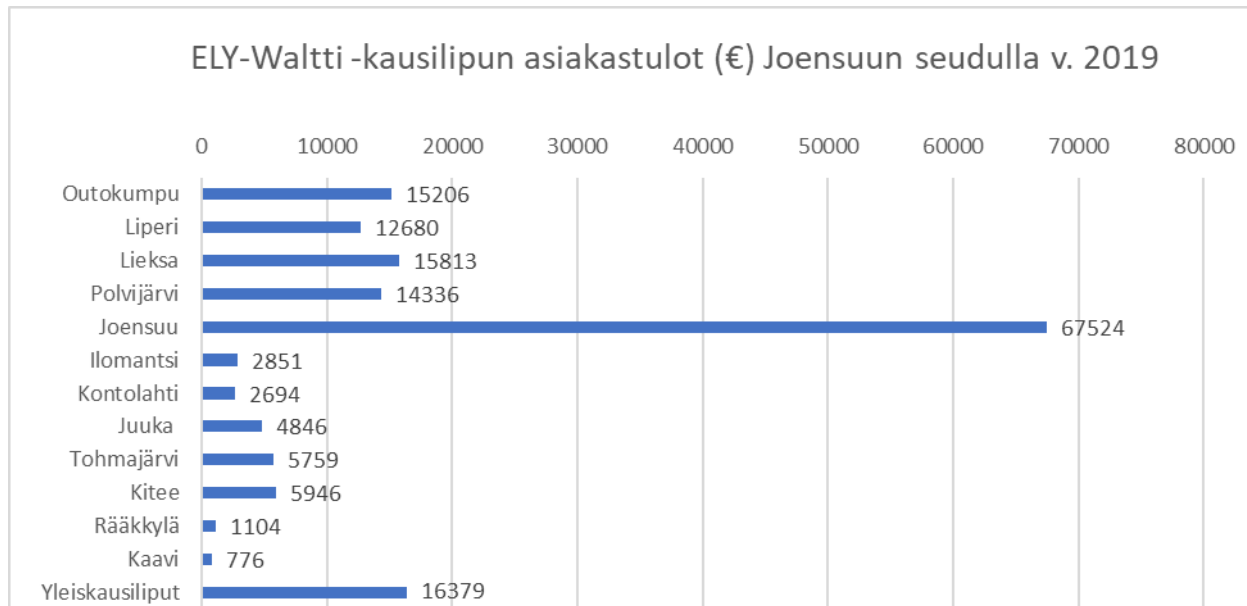
Perusteena rajaukselle on noin 10 säännöllistä työmatkalaista.

Kuva 1. Ehdotus Joensuun Waltti -lippu- ja maksujärjestelmän uudesta alueesta.

Rahoitus nykyisin

ELY-Waltti -kausilipuilla tehdyistä matkoista saatiin vuonna 2019 asiakastuloa yhteensä noin 166 000 euroa (sisältäen ELY-keskuksen käyttöoikeussopimusliikenteen ja markkinaehtoisen liikenteen). Noin puolet ELY-keskuksen Waltti-kausilippujen asiakastuloista tuli Joensuun seudun joukkoliikenteen alueeseen kuuluvien kuntien (Joensuu, Kontiolahti, Liperi) asukkaiden matkoista.

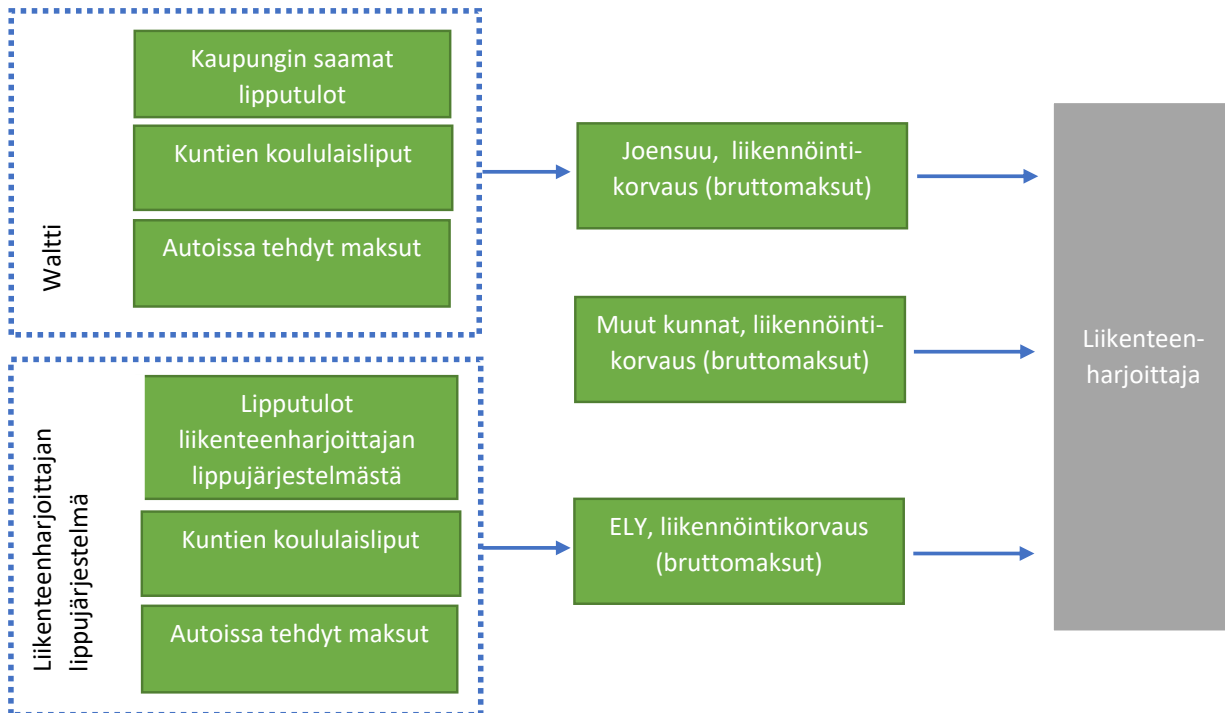
Kuva 2. Suuntaa antava yhteenveto kausilippujen asiakastuloista v. 2019 kuntalaisuuksien mukaan. Sisältää ainoastaan Waltti-kausilippujen asiakastulot, ei subventio-osuuksia eikä koululais-, Kela tai arvolippuja. Tarkastelun tarkoituksena on antaa kuvaa ELY-kausilippujen merkityksestä kunnittain. Kaikki lippulajit sisältävät tarkastelut ovat yksityiskohtaisessa liitelaskelmassa.

Joensuun kaupunki maksoi vuonna 2019 ELY-keskukselle nousukorvauksia JOJO-Waltilla ELY-liikenteessä tehdyistä matkoista yhteensä 19 905,06 € (alv 0).

Tuloina Joensuun kaupunki sai nousukorvauksista vuonna 2019 yhteensä -22 541,89 (alv 0) €. Summassa on mukana ELY-keskuksen maksamien nousukorvausten lisäksi myös nousukorvauksia Savonlinja Oy:n Outokumpu-Joensuu -reittiliikenteestä.

Liikenteen uusi rahoitustapa ja kustannustenjako

Jatkossa ELY-keskuksen liikenne Joensuun kaupunki-Waltilla hankittaisiin bruttosopimuksin. Joensuu hinnoittelee Waltti-kortin uusille vyöhykkeille. Joensuu pitää kaupunki-Waltti lippujärjestelmästä saadut tulot ja ELY-keskus pitää liikenteenharjoittajan lippujärjestelmästä saadut tulot. Joensuun kaupunki ja ELY-keskus maksavat liikenteenharjoittajalle liikennöintikorvausta. Liikennöintikorvaukseen osallistuvat myös muut kunnat erikseen sovittavalla prosentiosuudella.

Kuva 3. Rahaliikenne bruttomallissa.

Aiemmin vastaava liikenne hankittiin nettosopimuksen. Tavoitteena on, että bruttosopimukseen siirtyminen ei muuta kuntien kustannusosuuksia aiempaan verrattuna.

Laskelma

Lähtökohtana on, että kuntien kustannusosuudet eivät muutu siirryttäessä nettomallista bruttomalliin. Kokonaiskustannuksiin vaikuttavat kuitenkin lippujen hinnat ja edelleen lipputulot. Jatkossa ELY-liikenteen tuloja tuloutuu kaupungille, ja kaupungin korvaus liikenteenharjoittajalle kasvaisi tämän summan verran verrattuna nettomalliin. Kelan lipputulot lasketaan kokonaisuutena mukaan Joensuun kaupungin bruttosummaan, ja kaupunki laskuttaa Kelan osuuden suoraan Kelalta.

Kustannustenjakolaskelmassa ovat mukana seuraavat, Joensuun toimivalta-alueella liikennöivät ELY-keskuksen sopimukset, jotka aiotaan jatkossa hankkia bruttomallilla.

- Savo-Karjalan Linja Oy 600324: Joensuu-Outokumpu
- Savo-Karjalan Linja Oy 600588: Joensuu-Sotkuma-Polvijärvi
- Savo-Karjalan Linja Oy 601632: Joensuu-Eno-Lieksa
- Savo-Karjalan Linja Oy 601641: Joensuu-Juuka-Nurmes
- Savo-Karjalan Linja Oy 624634: Joensuu-Viinijärvi-Outokumpu
- Savonlinja Oy 601311: Joensuu-Ilomantsi
- Savonlinja Oy 602301: Rääkkylä-Liperi, Rääkkylä-Hammaslahti-Joensuu
- Savonlinja Oy 621083: Joensuu-Tohmajärvi-Kitee-Kesälahti
- Savonlinja Oy 634441: Joensuu-Kitee-Savonlinna

Työtehtävät ja kustannusten jako

Lähtökohtana on, että uudistuksen myötä kaupungin työmäärä ei saa lisääntyä ja kustannukset eivät saa kasvaa. ELY-keskus korvaa kaupungille aiheutuvaa lisätyötä joko työllä tai rahalla. ELY voi ottaa roolia esimerkiksi aikatauludatan ylläpitämisestä lippujärjestelmän vaatimassa liikennemallissa.

Sovittavasta työnjaosta tehdään kirjaukset sekä yhteistyösopimukseen että asiakaspalvelupistesopimukseen. Sopimukset ja hinnoittelu joudutaan päivittämään. ELY luonnostelee sopimukset ja toimittaa ne kaupungeille ja kunnille kommentoitavaksi.

ELY-keskuksen Waltti-sivut toimisivat 2021 kesään saakka, mutta muutoin tiedottaminen siirtyisi kaupunkien sivuille. Kaikki kaupungin Waltti-liikenne (uusi laajentunut alue) tulisi samaan tiedotukseen.

Tarkempi ehdotus työnjaosta on liitteenä.

Liitteet:

Liite 1. Joensuun kaupungin Walttiin liittyvät tehtävät, vastuut ja kustannukset ELY-liikenteissä, luonnos

Liite 2. Kustannustenjakolaskelma

Liite 1.

Joensuun kaupungin Walttiin liittyvät tehtävät, vastuut ja kustannukset ELY-liikenteissä, luonnos

<i>Tehtävät</i>	<i>Vastuut</i>	<i>Kustannukset</i>
<i>1. Sopimuksiin liittyvät tehtävät</i>		
Yhteistyösopimus ja sen liitteinä oleva rahoitusuunnitelma	ELY vastaa yhteistyösopimuksen ja rahoitusuunnitelman (vuosittain) laatimisesta	
Sopimus asiakaspalvelupisteestä	ELY vastaa sopimuksen päivittämisestä	
Käyttöoikeus- ja hankintasopimukset	ELY tekee sopimukset liikennöitsijöiden kanssa ja vastaa sopimusten hallinnoinnista	
<i>2. Vyöhykkeet, liput ja hinnat</i>		
Vyöhykkeiden ja lipputuotteiden määrittely sekä lippujen hinnoittelu	Kaupunki vastaa Waltti-vyöhykkeiden, -lippujen ja -hintojen määrittelystä	
Mobiililiput	- Kaupunki päättää mobiililipun hyväksymisestä Waltissa - ELY päättää mobiililipun käyttöönotosta sopimusliikenteissään	Erikseen laskutettavat
<i>3. Liikennemalliin liittyvät tehtävät</i>		
Aikatauludatan, reittien ja ajopäiväkalenterien ylläpito	ELY vastaa kaupungin lisenssillä ELY-liikenteiden tallentamisesta ja ylläpidosta Waltissa	
Pysäkkien ylläpito	- Kaupunki maksaa LMJ Oy:lle Waltti-pysäkeistä osana järjestelmän ylläpitokuluja - ELY vastaa toimivalta-alueellaan sijaitsevien Waltti-pysäkkien kustannuksista - ELY ja kaupunki vastaavat omien pysäkkimuutosten ylläpidosta muissa järjestelmissä	Laskutettavat järjestelmäpalvelut
<i>4. Seuranta</i>		
Matkustuksen ja lipputulojen seuranta ja raportointi	- Kaupunki raportoi Waltti-liikenteen osalta ELYlle - ELY raportoi kaupungille sopimusliikenteen kokonaisuudesta	

• Maksettujen liikennöinti-korvausten ja saatujen lipputulojen selvittely	• ELY ja kaupunki vastaavat osaltaan puolivuositteittain tehtävästä selvittelystä	
5. Koulukortteihin liittyvät tehtävät		
• Uusien koulukorttien tekeminen naapurikunnille	• Kaupunki tekee asiakaspalvelupisteessä	• Kaupunki laskuttaa naapurikuntia
• Käytössä olevien koulukorttien päivittäminen naapurikunnille	• Kaupunki päivittää	• Kaupunki laskuttaa naapurikuntia
• Koulukorttien tietopyynnöt naapurikuntien kouluilta	• ELY kerää koulukortteihin liittyviä tietoja	
6. Asiakaspalvelupisteiden työ		
• ELY-korttien vaihtaminen kaupungin Waltti-korteiksi	• Tehdään asiakaspalvelupisteessä	
• Lisääntynyt neuvonta ja selvittely alkuvaiheessa	• Tehdään asiakaspalvelupisteessä	
7. Tiedottaminen		
• Nettisivujen päivittäminen ja ylläpito	• ELY päivittää omia Waltti-sivuja kesään 2021 saakka • Waltti-liikenteestä tiedottaminen kaupungin sivuilla • Reittiopas • ELY toimittaa kaupungille valmiit tiedot kaupunki-Waltissa olevista liikenteistään	• Laskutettavat järjestelmäpalvelut
• Tiedottaminen naapurikunnille	• ELY vastaa naapurikunnille tiedottamisesta	
• Aikataulujulkaisut	• Kaupunki vastaa julkaisun tuottamisesta	• Erikseen laskutettavat
8. Muut		
• Reaaliaikainen informaatio	• Kaupunki vastaa palvelun järjestämisestä	• Laskutettavat järjestelmäpalvelut
• Sähköiset aikataulunäytöt keskustassa ja asemanseudulla	• Kaupunki vastaa palvelun järjestämisestä	• Laskutettavat järjestelmäpalvelut
• Itsepalveluautomaattien ylläpito	• Kaupunki vastaa itsepalveluautomaateista	• Laskutettavat järjestelmäpalvelut
• Muut ylläpitotehtävät	•	• Laskutettavat järjestelmäpalvelut

Laskutettavat järjestelmäpalvelut

Reaaliaikapalvelut	xx autoa	xx€/kk (alv 0%)	xx€/vuosi
Aikataulupalvelut (reittiopas + nettisivut)			xx€/vuosi
Muut lisäpalvelut			
• Itsepalveluautomaatit • Waltin mobiililippu		ei hintatietoa xx€/kk	ei hankintapäätöstä xxx€/vuosi
Kaupungin ylläpitopalvelut ja -tehtävät (sis. pysäkit)		xx€/kk	xx€/vuosi
Yhteensä (alv 0%)			xxx€/vuosi

Erikseen laskutettavat

Mobiililippujen välityspalkkiot	myynnin mukaan
Erilliset aikataulu- ja muut julkaisut	sovitaan erikseen